

FIERY CLOTHES OF DIVAN POETRY

Divan Şiirinin Ateşten Kıyafetleri

Hilal NAYİR EKİNCİ¹

Abstract

Fire has made many contributions to humanity in various terms after its discovery and custody use. Fire has affected approximately every culture and it has been involved in mythology, beliefs, magic and similar applications in addition to its impact on daily lives. Having a vital role in all societies, fire was also very important in Ottoman society and took effect in social life and culture. It is possible to see the tracks of this impact in Divan poetry as well. Divan poets addressed to fire from many various aspects and used many metaphors in their poems regarding fire. Those metaphors and imaginations regarding fire have been diversified over the centuries and some metaphors have become stereotyped.

Divan poetry also indicated some elements regarding the concept of clothing which reflected the culture of that period. Clothes of that period were aestheticized and included in poems. Divan poets suggested their metaphors by handling various features of the clothes and expressed abstract concepts by utilizing those elements which are concretized through adaptation. We see metaphors and imaginations regarding clothing elements almost every century. Inclusion of those elements in poems by Divan poets indicates that elements of daily lives are included in Divan poetry. This inclusion is also important to reflect cultural diversity.

This essay aims at addressing to the relationship between clothes and fire which is suggested by Divan poets and determining the relevance between fire and clothes based on various samples from different centuries. Examples which combine fire and clothes will be classified and it will be determined from which aspects these two elements are reflected in Divan poetry.

Key words: Divan, fire, red, clothes.

Özet

Bulunuşunun ve denetimli şekilde kullanılmasının ardından ateş, pek çok açıdan insanlığın gelişimine katkıda bulunmuştur. Ateş, hemen her kültürü etkilemiş, günlük hayata etkisinin dışında mitolojinin, inanışların, büyü vb. uygulamaların içine yerleşmiştir. Bütün toplumların hayatında önemli yer tutan ateş, Osmanlı toplumunda da önemli olmuş, sosyal hayatta ve kültürde etkisini göstermiştir. Bu etkinin izlerini divan şiirinde görmek mümkündür. Divan şairleri ateşi farklı yönleriyle ele alarak şiirlerinde ateşle ilgili benzetmeler yapmışlardır. Ateşle ilgili benzetme ve hayaller yüzyıllar içerisinde çeşitlenmiş ve bazı benzetmeler kalıplaşmıştır.

Divan şiirinde dönemin kültürünü yansıtan giyim kuşam anlayışına dair birtakım unsurlara da yer verilmiştir. Dönemin kıyafetleri şiire girmiş ve estetize edilmiştir. Divan şairleri kıyafetlerin çeşitli özelliklerini ele alarak benzetmeler yapmışlar, birtakım bağdaştırmalarla somut olan bu unsurlardan faydalanarak soyut kavramları ifade etmişlerdir. Giyim kuşam unsurlarıyla ilgili benzetme ve hayaller hemen her yüzyılda karşımıza çıkmaktadır. Şairlerin şiirlerinde bu unsurları işleyişleri günlük hayatın unsurlarının divan şiirinde yer almasının göstergelerindedir. Bu unsurların şiirde yer alması aynı zamanda kültürel zenginliğin yansıtılması açısından önemlidir.

Makalede divan şairlerinin kıyafetlerle ateş arasında kurdukları bağ ele alınacak, farklı yüzyıllardan örnekler üzerinde durularak ateşle kıyafet arasında kurulan ilgiler tespit edilecektir. Ateş ve kıyafetlerin bir arada yer aldığı örnekler divanlardan yararlanılarak sınıflandırılacak, bu iki unsurun hangi açılardan divan şiirine yansıdığı belirlenecektir.

Anahtar Kelimeler: Divan, ateş, kırmızı, kıyafet.

¹ Dr., Çukurova Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, hilalnayir@gmail.com

Giriş

Divan şairlerinin hayal dünyaları kendine özgü benzetmeler içerir. Şiirde birbiri ardına sıralanan benzetmeler kimi zaman günlük hayat ve kültürle olan bağı gözler önüne serer. Divan şiirindeki çağrışım ve hayal zenginliği bazen farklı unsurların bir araya gelmesiyle çeşitlenir. Farklı iki unsur belirli bir paydada birleşerek divan şiirinin kendine özgü dünyasının anlatımına katkıda bulunur. Günlük hayatın iki unsuru sayılabilecek ateş ve kıyafetler arasındaki bağ bu açıdan dikkat çekicidir.

Ateş, “yanma olayının yol açtığı parlak alev ve akkor hâline gelmiş yanıcı maddenin toplu adı”dır (Somer, 2009: 21). Ateşin “tutuşup yanmayla beliren ışık ve kor” dışında yan anlamları mevcuttur. Ateş; “hararet, ateş yakılan yer, çakmak, yanıcı maddeleri alevlendiren şey, yangın” anlamlarına gelir (Devellioğlu, 2004: 49; Muallim Nâci, 2009: 40; Şemsettin Sami, 2015: 77, Mütercim Âsım Efendi, 2009: 28, Ayverdi, 2011: 81).

Sözlükte ateşin mecaz anlamlarına da yer verilmiştir. Ateş, mecazen “aşk, ayrılık, hasret, kızgınlık, azap, hiddet gibi duyguların yakıcı etkisi”ni ifade etmede kullanılır (Ayverdi, 2011: 81). Kelime ayrıca âşık ve aşkın yakıcılığına, şeytana kinaye olunur (Mütercim Âsım Efendi, 2009: 28). İnsanlığın toplumsal gelişim sürecinde ateşin önemi büyüktür. Ateş, bulunmasının ardından yaşamı her açıdan etkilemiştir. Toplumlarda ateşle ilgili inanışların çeşitliliği de bu durumun sonucudur.

Eski Anadolu’da *ot*, eski Türklerde *od* şeklinde adlandırılan ateşin Türklerin gündelik hayatlarındaki rolü önemlidir. Ateş, yakmak ve yanmak anlayışına uygun birçok kelime türetilmiştir. (Ögel, 1985: 65). Divanü Lûgat-it Türk’te *od* kelimesi, “ot” olarak geçer ve kelimenin karşılığı ateş olarak verilmiştir. Bu madde başında aynı zamanda örnek olarak bugün de kullanılan “ot tese ağız köymes” yani “ateş demekle ağız yanmaz” sözü yer alır (Kâşgarlı Mahmud, 2013: 43).

Türkiye Türkçesindeki ateş kelimesi Farsça atışten gelmektedir. Od ise Türkçedir. Tarama Sözlüğü’nde *od/ot* kelimesinin karşılığı ateştir (Dilçin, 1983: 159). Şemsettin Sami, Kamus-ı Türkî’de *od/ot* maddesini “ateş, nâr” olarak açıklar (Şemsettin Sami, 2010: 938). Kelimenin diğer Türk Lehçelerindeki karşılıkları ise şöyledir: Azerbaycan Türkçesinde *âtâş*, *od*; Başkurt Türkçesinde *ut*, *yalkın*; Kazak Türkçesinde *ot*, *jalın*; Kırgız Türkçesinde *ot*; Özbek Türkçesinde *ot*, *alav*, *âtâş*; Tatar Türkçesinde *ut*, *yalkın*; Türkmen Türkçesinde *öt*, Uygur Türkçesinde *ot*, *ataş* şeklindedir. Türkler ateşin karşılığı olarak *ot* (*od*) kelimesini kullanmışlardır (Ercilasun vd, 1991: 32; Arı, 2001: 258).

İslamî ilimlerin ilk kaynağı Kur’an-ı Kerim’dir. Ateşin İslamdaki yerine Kur’an-ı Kerim’den yola çıkarak değinmek mümkündür. Kur’an’da ateş, üç şekilde kullanılır: “1. Isı ve ışık kaynağı olan duyu ile algılanan ateş. 2. Mutlak manada hararet ve cehennem ateşi. 3. Bozguncu siyasetten kinaye olarak kullanılan savaş ateşi.” (Tanyu, 1991: 55). Tasavvuf terimleri sözlüğünde ateş maddesinin karşılığı “nâr, od, cehennem, aşk, sevgi harreti, mahabbet alevi, aşk âteşi”dir (Uludağ, 1996: 63). Sözlük anlamlarından anlaşılacağı gibi tasavvufta ateş öncelikle cehennem anlamında ve daha sonra da aşk ateşinin yakıcılığını anlatmak için kullanılır.

Ateş, dört unsurdan biridir ve “rengi, sıcaklığı, canı yakması, maddeyi etkilemesi” gibi özellikleriyle şiirde önemli bir yeri vardır. Temel ihtiyaçlar bakımından insanlar için vazgeçilmez olan ateş, şiire çeşitli açılardan yansımıştır (Şentürk, 2015: 404). Divan şiirinde ateş, bilinen anlamlarının dışında mecazî kullanım şekliyle de konu edilmiştir. Kelimenin eşanlamlılarına da sıkça yer verilmiştir. Âşığın ıstırabı, sevgilisine duyduğu

özlem, ateştir ve bu ateş daima âşığı yakar. Âşıkla ilgili durumlarda ateş, “yakıcılığı, rengi, parlaklığı” açısından ele alınır. Ateş, “gözde tutuşur, gönülde alevlenir” (Kurnaz, 1996: 507; Pala, 2000: 44). Ateş, divan şiirinde bir benzetme unsuru olarak, duyguların somutlaştırılmasında ve mecazî kullanımlarıyla birçok örnekte yer alır.

Ateşle giyim kuşam arasındaki ilginin ilk bakışta yalnızca renk açısından olduğu düşünülebilir. Sözlüklerde *âteşin libas* tamlamasının karşılığı kırmızı elbise, kırmızı elbise giymiş kimse olarak yer alır (Steingass, 1975: 15; Şükûn, 1984: 31; Kanar, 2008: 25; Mütercim Asım, 2009: 30). Divan şiirinde ateşle kıyafetler arasındaki bağ değerlendirildiğinde ateşin giyim kuşamla ilgili kullanımları rengin ifade etmesinin dışında farklı anlamlar da içerir.

Kıyafetler, renkleri ve biçimleriyle aslında insan ruhunun dışı yansımalarıdır. Kıyafet, divan şiirine birkaç istisna dışında doğrudan doğruya tasvir konusu olmaz. “Aşk, sevgi, güzel, güzellik” gibi konular işlenirken divan şairleri kıyafetleri teşbih, mecaz, istiare yoluyla şiirlerinde işlemişlerdir (Öztoprak, 2010: 104). Dönemin giyim-kuşam alışkanlıklarını şiirlere yansımıştır. Kıyafetler kumaş, şekil ve renk olarak şiirde değerlendirilmiş, kumaşların rengine çeşitli anlamlar yüklenmiştir. Hükümdarlar kırmızı ya da kırmızıya yakın elbiseler giyerler. Sevgili de bir hükümdar gibi düşünüldüğü için onun kırmızılara bürünmesi şairlerde memnuniyet uyandırır (Onay, 1992: 141).

Osmanlı döneminde kıyafetler devletin ileri gelenleri tarafından gelenek ve dinî değerler açısından sınıflandırılmış ve sosyal bir boyut kazanmıştır. Askerlerin diğer zümrelerden ayırt edilebilmesi için bazı özel kıyafetler belirlenmiştir. Osmanlı saray teşkilatındaki “enderun, birun, ricâl ve hizmetkarlar”ın birbirinden farklı şekil ve desenlerde kıyafetleri vardır (İpşirli, 2002: 510). Kisvet, câme, libas, kabâ, pîrâhen, hırka gibi çeşitler Osmanlı dönemi kıyafetlerinin örnekleridir. Kıyafetlerle birlikte divan şiirine kumaş çeşitleri de girer. Osmanlı’da atlas, dîba, hâre, hataî, kemhâ, serâser, serenk ve sevayî gibi kumaş çeşitleri mevcuttur. Bu kumaşlardan atlas en çok arananlar arasındadır ve ince ipekten sık dokunmuştur. Bu kumaş kırmızı, mavi, sarı ve yeşil renklidir ancak kırmızı diğer renklerden daha çok ön plana çıkar (Nutku, 1995: 136).

Divan şairleri farklı yüzyıllarda giyim kuşam unsurlarını şiirde ele alırlar. Yahya Bey Divanı’nda çeşitli kıyafetler ve bu kıyafetlere bağlı birtakım nesnelere çeşitli teşbihlerle anlatılır. Yahya Bey’in gazellerinde en çok ön plana çıkan renk kırmızıdır (Çapan, 2000: 191). Bâkî Divanı’nda da kırmızı renk dikkat çeker. Bâkî’nin şiirlerinde sevgilinin elbiselerinin kırmızı renkte olanları sevgilinin kırmızı renkteki güzellik unsurları ile uyum gösterir (Eren, 2008: 46). Nedim’in şiirlerinde çeşitli giyim eşyalarını ve bunların özelliklerini telmih ögesi olarak kullandığı görülür. Giysilerle sevgilinin güzellik unsurları arasında “renk, koku, biçim vb.” açılardan benzetmeler yer alır (Batislam, 2016: 191).

Ateşin kırmızı renkte oluşu bu renkteki kıyafetlerin benzetme unsuru olmasına neden olmuştur. Farklı yüzyıllarda divan şairleri ateşin yakıcılığı ile kırmızı kıyafetler arasında ilgi kurmuşlardır. Divan şiirinde ateş ve kıyafetler arasındaki bağ aşağıda yer alan başlıklarla ifade edilebilir.

Sevgilinin Ateşten Kıyafetleri

Divan şiirinde sevgili ateş ve kıyafetler arasındaki ilgi aşağıdaki örneklerle açıklanabilir:

Geldi ammâ el-hazer ey dil ki âteşdür gelen

Câme surh u çehre surh u dide-i pür-hâb surh²

Bağdatlı Rûhî, g. 116, b. 6, s. 379

“Elbisesi kırmızı, çehresi kırmızı, gözleri uyku dolu kızarmış, ey gönül (gelenden) kork, (çünkü) gelen ateştir.”

Âşık gönlüne seslenerek gelenden korkmasını söyler. Sevgili, kırmızı elbisesi, kırmızı çehresi ve uykusuzluktan kızarmış gözleriyle meclise gelir. Âşık, sevgilinin baştan ayağa bu kırmızılara bürünmüş hâlini ateşe benzetir.

‘Âleme âteş bıraktun ol kabâ-yı sürh ile

Yandı ‘uşşâkun derûnı ser-te-ser bî-ihyâr

Cinânî, g. 35, b. 3, s. 481

“Âleme o kırmızı kaba ile ateş braktın, elinde olmadan âşıkların içi baştan başa yandı.”

Sevgili kırmızı bir kabâ giyinmiştir, onun bu hâli âleme ateş bırakır. Âşıklar sevgiliyi görünce içleri aşk ateşiyle dolar. Kabâ, kaftan anlamındadır. Bir tür pamuklu kumaştan yapılan kabâ, önceleri savaşlarda giyilirdi, sonradan astarsız uzun elbiseye ve ardından ipekli kumaştan yapılmış kıyafetlere kabâ adı verilmiştir (Onay, 1992: 223).

Al câmeyle geçen şehr içre ol meh-pâredir

Yakmak için âlemi güyâ bir âteş pâredir

Hayâlî g. 62, b. 1, s. 110

“Al elbiseyle şehrin içinden geçen o ay yüzlü (sevgilidir), (o) sanki dünyayı yakmak için bir ateş parçasıdır.”

Bu beyitte sevgilinin elbisesi dolaylı olarak ateşe benzetilmiştir. Ay yüzlü sevgili kırmızı elbiseyle şehrin içinden geçerken dünyayı yakacak bir ateş parçası gibi görünür. Sevgili güzelliğiyle zaten yakıcıdır ve kırmızı elbise giymesi bu yakıcılığı artırır.

Ey yüzü gül gönleği gül-gün u donu kırmızı

Âteşin kisvet giyip odlara yandırdın bizi

Ay ü gündür hüsn bahsinde cemâlin âcizi

Âdem oğlunda seniñ tek doğmaz ey kâfir kızı

Guyyâ atan meh-i tâbandır anan âf-tâb

Fuzûlî, Muhammes, bend 3, s. 290

“Ey yüzü gül, gönleği gül renkli, elbisesi kırmızı (sevgili), ateşten elbiseler giyip beni ateşlere yandırdın. Ay ve güneş senin güzelliğinin karşısında aciz kalır. Ey kâfirin kızı insanlar arasında senin gibi biri (bir daha) doğmaz, sanki baban parlak ay annen güneştir.”

Fuzûlî, bu bendde baştan aşağıya kırmızılara bürünmüş bir sevgili portresi çizer. Sevgilinin güzellik unsurlarından yüzü kırmızı bir gülü andırırken üzerindeki gönleği ve elbisesi de yine kırmızı renktedir. Bütün bu görünüm, ateşten elbiseler giymek olarak yorumlanır ve sevgilinin hâli âşığı aşk ateşiyle yakar.

² Beyit örnekleri divanların kaynakçada verilmiş baskılarından alınmış olup beyitlerin sonunda verilen nazım şekli, beyit ve sayfa numaraları bu baskılara aittir.

Ne ma'nî gösterir düşündeki ol âteşin atlas
Ki ya'nî şu'le-i can-süz-ı hüsn ü an mısın kâfir
Nedîm, g. 41, b. 3, s. 294

“Omzundaki o ateşten atlas ne manaya gelir? Yani kafir (sen) güzelliğin can yakarı alevi misin?”

Nedîm, sevgilinin omzundaki bir çeşit kumaş olan atlasın kırmızı rengini kastederek sevgiliye yakıcı bir alev olup olmadığını sorar. Sevgili üzerindeki atlas kumaşla ateşten dışarı süzölen bir alev görünümündedir.

Âşık-Ateş ve Kıyafetler

Ateşten elbiseyi yalnızca sevgili giymez, âşık da ateşten elbise giyer:
Zer-beft câme geydi ser-â-ser sanur gören
İtse ihâta cismümüzi yanar odumuz
Bâkî, g. 193, b. 4, s. 219

“Yanan ateşimiz bedenimizi sarınca görenler bizi baştan başa altın işlemeli elbise giymiş sanır.”

Bâkî, beyitte aşk ateşinin büyüklüğünü anlatmak için kendisini görenlerin altın işlemeli bir elbise giydiğini zannettiklerini söyler. Bâkî'nin bedenindeki aşk ateşi onu sarmalamış ve alevlerin görünümü altın işleme gibi vücudunu sarmıştır. Beyitte doğrudan ateş-elbise benzetmesi yapılmamış, alevler altın işlemele benzetilmiştir.

Ne câme giysem ider âteş-i dilim süzân
Cihânda şu'leden özge kabâ nedir bilmem
Fehîm-i Kadîm, g. 205, b. 2, s. 574

“Üzerime ne giysem giyeyim gönlümün ateşi (onu) tutuşturur. Dünyada alevden başka elbise var mıdır, bilmem.”

Fehîm-i Kadîm, aşk ateşinin büyüklüğünü anlatmak için üzerine ne giyse yandığını söyler, artık onun üzerindeki tek elbise aşk ateşinin alevidir.

Nâr-ı âh ile libâsın yanduran 'uşşâk-ı zâr
Çâk ider cismin giribân olmayınca n'eylesün
Cevrî, g. 202, b. 3, s. 256

“Ahın ateşi ile elbiseleri yanan âşıklar neylesinler, elbise yakası olmayınca bedenlerini parçalarlar.”

Cevrî'nin beyitinde ateşle elbise arasındaki ilgi farklıdır. Beyitte âşıkların ah ve inlemeleriyle elbiseleri yanar ve âşıklar dövünürken yırtacakları bir şey kalmadığı için bedenlerini parçalarlar. Mübalağa yoluyla aşk ateşinin yakıcılığını anlatan bu beyitte aşk ateşinin âşıkların üzerindeki elbiseleri yakacak kadar kuvvetli olduğu vurgulanmıştır.

Nakş-ı gül bir âteşi hârâ hayâl eyler gören
Sinede peyvestedür dâg-ı kühen dâg-ı neve
Sâbî, g. 48, b. 2, s. 310

“Görenler ateş renkli yanar döner kumaş üzerine gül nakşedildiğini hayal ederler, sinede eski yara ile yeni yara birleşmiştir.”

Sabit, ilk mısradaki aslında bir cins yanar döner kumaştan bahseder ve bu kumaşın üzerine gül nakş edilmiştir. İkinci mısradaki resmedilen bu hayal, aslında âşığın yaralarını tarif içindir.

Bitkiler-Ateş ve Kıyafetler

Gül ve lalenin taç yaprakları kırmızıdır. Divan şairleri bu çiçeklerin yapraklarını ateşten elbiselere benzetirler:

Güzeller ârızından yandı lâle
Libâsı ana oddan gönlek olmuş
Necatî, g. 254, b. 4, s. 264
“Lale, güzellerin yanağından yandı, elbisesi ona ateşten gömlek olmuş.”

Necatî, lalenin görünüşünü kırmızı renkli güzellerin yanaklarına borçlu olduğunu söyler. Ona göre lalenin yanışının sebebi, güzellerin ateş gibi yanaklarıdır. Lalenin elbisesi, taç yaprakları ateşten bir gömlek gibidir. Ateşten gömlek aynı zamanda bir deyimdir.

Ateşin câme ile şahid-i gül gülşende
Hanmân-suz-ı dil-i bülbül-i zâr oldu yine
Neşâtî, g. 105, b. 2, s. 146
“Gül güzeli, gül bahçesinde ateşten elbise giymiş, ağlayan bülbülün gönül evi yine yandı.”

Neşâtî, gülün ateşten, kırmızı bir elbise giydiğini söyleyerek gülün taç yapraklarını kırmızı bir elbiseye benzetir. Gülün bu hâli bülbülü yakar. Kırmızı için âteşin kelimesinin tercihi bülbülün yanışını vurgulamak içindir. Şair, kırmızı anlamına gelen bir kelime kullanmak yerine “âteşin” kelimesini tercih etmiştir.

Neşâtî gazelinde olduğu gibi kasidesinde de güle ateş renkli bir elbise giydirmeyi uygun bulur:
Ne mümkün düşmemek ateş derûn-ı bülbül-i zâre
Yine gül ateşin câmeyle gülşende nûmayândur
Neşâtî, k. 27, b. 2, s. 85
“Yine gül ateşten elbiseyle bahçede görünür, inleyen bülbülün içine ateş düşmemesi ne mümkün?”

Neşâtî, gülü kırmızı, ateşten bir elbiseyle görünce bülbülün aşk ateşiyle yandığını söyler. Bülbülün aşk ateşiyle yanması gülün ateş renkli bir elbise giymesine bağlanmıştır. Gül, kırmızı taç yapraklarıyla ateş kadar yakıcıdır.

Nazmın Ateşten Kıyafeti

Divan şairleri, şiir kabiliyetlerini övmek ve sözlerinin tesirli olduğunu belirtmek için yani fahriye yaparken, kendi şairliklerini ve şiirlerini överek ateşi benzetme unsuru olarak kullanmışlardır. Ateş-elbise ve nazm arasındaki ilgiyi Nefî'nin aşağıdaki beyitinde görmek mümkündür:

Nûr-ı mevvâc-ı ma'ânî mi sözümde berk uran
Yâ libâs-ı nazmımın bir âteşi hârâ mıdır
Nefî, k. 7, b. 35, s. 64

“Sözümde şimşek gibi çakan, mana dalgalarının nuru mu yoksa nazmımın elbisesi yanar döner ateş renkli kumaştan mı yapılmış?”

Nefî, Sultan Ahmed Han için yazmış olduğu bahariyyenin fahriye bölümünde kendi sözlerini ateş renkli yanar döner kumaştan yapılmış bir elbiseye benzetir.

Sonuç

Divan şiirinde günlük hayattan yansıyan giyim kuşam unsurları ateşin şiirde kazanmış olduğu anlamlarla bir araya getirilerek çeşitli benzetmelerle edebî malzeme olmuşlardır. Divan şairleri zaman zaman kırmızı demek yerine ateş rengi demeyi tercih etmişlerse de divan şiirinde ateş renkli kıyafetlerin farklı şekillerde karşımıza çıkması söz konusudur. Bu şekillendirmelerin ortak özellikleri ateşin güçlü bir unsur olarak daima kıyafetin kırmızı rengini ifadeden çok onun yakıcı etkisini vurgulamalarıdır. Âşıktaki aşk ateşinin büyüklüğü ve yakıcılığı, kıyafetlerle ilgi kurularak anlatılır. Âşık, kıyafetleri ateşten olsa da ateşe dayanıklıdır. Ateşten kıyafeti âşık giydiğinde âşığın yanışı temsil edilirken kıyafet sevgilinin üzerinde yakıcı bir biçimde yer alır. Sevgili bu ateşten kıyafetlerden zarar görmez, ancak üzerindekiyle âşığı yakar ve ona acı verir. Divan şiirinin geleneksel tipleri sevgili ve âşığın ateşten kıyafetlerle olan ilgileri geleneğe uygundur, bu bağlamda alışılmışın dışında bir benzetme söz konusu değildir. Ateşten kıyafetlerin diğer unsurlarla birlikte işleniş de yine dolaylı yollardan âşık ve sevgiliye göndermeler içermektedir. Gülün ve lalenin taç yapraklarının ateşten elbiseye benzetilmesi, gülün ve lalenin yalnızca kırmızı renkleriyle divan şiirinde yer almalarının sonucudur. Üstelik bu çiçekler zaman zaman sevgiliyi temsil ettiklerinden sevgili gibi yakıcı olarak nitelendirilirler. Ateş kıyafet ilgisinin bulunduğu bir diğer unsur şair sözleridir. Ateş ve kıyafet şairin sözünün yakıcılığını aktarmak için ve şairin sözlerinin etkileyciliğini vurgulamak için kullanılmıştır denilebilir.

Kaynaklar

- Arı, A. (2001). “Ateş”. *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Sözlüğü*. (C.1, ss. 220). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Ayverdi, İ. (2011). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kubbealtı Yayınevi.
- Bağdatlı Ruhî Divanı*. (2001). (haz. Coşkun Ak). Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları.
- Bâkî Divanı*. (1994). (haz. Sabahattin Küçük). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Batıslam, H. D. (2016). “Nedîm Divanı’nda Giyim Kuşam ve Süslenmeyle İlgili Unsurlar” *Divan Şiirinin Benzetme ve Hayal Dünyasından*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Cevrî Divanı*. (1981). (haz. Hüseyin Ayan). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Cinânî Divanı*. (1994). (haz. Cihan Okuyucu). Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Çapan, P. (2000). “Yahya Bey Divanı’nda Estetik ve Kültürel Bir Değer Olarak Giyim Kuşam ve Renk Unsurları”. *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi = Journal of Turkish Cultural Studies*, s. 3: ss. 169-98.
- Devellioğlu, F. (2004). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi.

- Eren, A. (2008). "Bâkî Divanı'nda Kırmızı Renk", A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitü Dergisi, S. 37, ss. 31-69.
- Dilçin, C. (1983). *Tarama Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ercilasun, A. B. vd. (1991). *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Fehîm-i Kadîm*. (1991). (haz. Tahir Üzgör). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Fuzûlî Divanı*. (1990). (haz. Kenan Akyüz, Süheyl Beken, Sedit Yüksel, Müjgan Cunbur). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Hayâlî Divanı*. (1992). (haz. Ali Nihat Tarlan). Ankara: Akçağ Yayınları.
- İpşirli, M. (2002). "Kıyafet" Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, (C. 25, ss. 510-512). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Kanar, M. (2008). *Farsça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Say.
- Kâşgarlı Mahmud. (2013). *Divanü Lûgat-it Türk*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kurnaz, C. (1996). *Hayâlî Bey Divanı'nın tahlili*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Muallim Nâci. (2009). *Lûgat-i Nâci* (haz. Ahmet Kartal). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Mütercim Âsım Efendi. (2009). *Burhân-ı katı*. (haz. Derya Örs-Mürsel Öztürk). İstanbul: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Necâtî Beg Divanı*. (1992). (haz. Ali Nihat Tarlan). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Nedîm Divanı*. (1997). (haz. Muhsin Macit). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Nef'î Divanı*. (1993). (haz. Metin Akkuş). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Neşâtî Divanı*. (1996). (haz. Mahmut Kaplan). İzmir: Akademi Yayıncılık.
- Onay, A. T. (2013). *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı* (haz. Cemal Kurnaz) Ankara: Berikan Yayıncılık.
- Ögel, B. (1985). *Türk Kültür Tarihine Giriş IV*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Özdemir, N. (1995). *Tarihimizden Kültür Manzaraları*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Öztoprak, N. (2010). "Divan Şiirinde Giyim Kuşam Üzerine Bir Deneme." *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, s. 4: 103-154.
- Pala, İ. (2000). *Ansiklopedik Divan Şiri Sözlüğü*. İstanbul: Ötüken Yayınevi.
- Sâbî Divanı (1991). (haz. Turgut Karacan). Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.

- Somer, G.-Yaşar, A. (2009). *Kimya Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Steingass, F. (1975). *A Comprehensive Persian-English Dictionary*. Beirut: Librairie Du Liben.
- Şemsettin Sami. (2010). *Kamus-ı Türkî* (haz. Paşa Yavuzarslan). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Şentürk, A. (2015). *Osmanlı Şiiri Kılavuzu 1*. İstanbul: Osmanlı Edebiyatı Araştırmaları Merkezi.
- Şükûn, Z. (1984). *Farsça-Türkçe Lügat*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Tanyu, H. (1991). "Ateş". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (C.4, ss. 52-5). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Uludağ, S. (1996). *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Marifet Yayıncılık.